

Motion till riksdagen 2021/22:2593

av **Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V)**

Jämlik idrott, friluftsliv och rätt till motion

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över möjligheterna att skapa en statlig fond i syfte att främja utvecklingen av nya typer av idrottsytor i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ändring i socialavgiftslagen bör utredas med syftet att jämställa de olika ledaruppdragen inom föreningslivet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskap om allemansrätten ska återinföras i skolans styrdokument och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör få ett tydligt ansvar för det nationella målet ”Ett rikt friluftsliv i skolan” och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att utreda frågan om internmoms mellan föreningar i samma organisation och åtgärder för att avskaffa densamma och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Efter 18 månader med coronapandemin finns det inte bara en vårdskuld utan en större folkhälsoskuld. Ökat hemmasittande, social distansering och minskade möjligheter till organiserat idrottande är några av ingredienserna som riskerar att ge både fysisk och psykisk ohälsa på både kort och lång sikt.

I ett välfärdssamhälle är folkhälsa tätt förknippat med åtgärder för att öka jämlikheten. Det aktiva, systematiska och långsiktiga folkhälsoarbetet syftar till att befolkningen ska kunna leva längre och friskare liv oavsett klass, kön eller härkomst. Denna vision, om ett folkhälsoarbete som tar sin utgångspunkt i människovärdet, delar Vänsterpartiet fullt ut. Arbetet för att bryta de skillnader i hälsa och livslängd som

klasstillhörighet i dag innebär är en helt central del i denna vision. Likaså arbetet för att eliminera skillnaderna i hälsa mellan män och kvinnor utgör en viktig grundpelare i Vänsterpartiets syn på folkhälsa.

Forskningen visar att motion, idrott och friluftsliv är aktiviteter som stärker hälsan och det bör vara fokusområden för politiken på alla nivåer att skapa goda förutsättningar för detta. Med 3 miljoner medlemmar i idrottsföreningar och 1,6 miljoner medlemmar inom friluftslivet har vi ett mycket starkt utgångsläge.

Samtidigt signalerar många föreningar om att man tappat ledare och många ungdomar under pandemin och att det är osäkert om de kommer tillbaka. Beroende på utformningen av sporten har man förstås haft mycket olika förutsättningar att hålla igång träningen. Inomhussporter med mycket närkontakt, som kampsporterna, har knappt kunnat bedriva någon verksamhet alls medan utomhusidrotter som fotboll har kunnat träna och till viss del även tävlat i seriespel. Golf- och gymsektorn har fått stora uppsving när många jobbat hemma och frigjort tid för mer motion. Detsamma har gällt för friluftslivet som kunde locka människor när andra aktiviteter stängts ner eller känts för riskabla. Det ökade intresset har också inneburit högt tryck i många naturreservat och på vandringsleder. Förslitningar och nedskräpning har varit oönskade bieffekter.

När vi nu står för en omstart efter pandemin finns därför en del ny problematik att hantera, men många av de tidigare utmaningarna för en god folkhälsa kvarstår. Ett aktivt folkhälsoarbete är en investering i framtida generationers hälsa och välmående.

3 Idrott för personer med funktionsnedsättning

Det är ovärdigt ett välfärdsland som Sverige att personer med en funktionsnedsättning fortfarande har svårt att ta del av föreningslivet på samma sätt som andra.

Det finns angivet i förordning 1999: 1177 att statsbidraget till Riksidrottsförbundet ska stödja verksamhet som gör det möjligt för alla människor att utöva idrott och motion.

Det finns inget uttalat syfte att statsbidraget ska stödja personer med funktionsnedsättning att utöva idrott. Förordningen säger däremot att i enlighet med syftena får statsbidrag lämnas ”för att utveckla intresse för idrott hos barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning och främja möjligheterna till allsidig träning efter vars och ens fysiska och psykiska förutsättningar”.

Vi har tidigare motionerat om utökade rättigheter för idrottare med funktionsnedsättning att ta med sig idrottsutrustning med färdtjänsten och att åka riksfärdtjänst till tävlingar och läger. Vi har också föreslagit att regeringen bör utreda förutsättningarna för att rikta en del av statsstödet till idrotten direkt till parasporten. I en rapport från Statskontoret beskrivs att det saknas ordentlig rapportering från Riksidrottsförbundet om hur statsbidraget har möjliggjort för personer med funktionsnedsättning att idrotta. I den redovisade statistiken för åren innan coronapandemin ser det ut som att det är en minskning av deltagare med en funktionsnedsättning, men det gjordes ingen fördjupad redovisning av vilka insatser som gjorts för att öka antalet. Det är därför mycket glädjande att det senaste riksmötet för Riksidrottsförbundet resulterade i en satsning på att få fler barn och unga med funktionsnedsättning att hitta en idrott som passar dem. Vi aviserade i vår vårbudgetmotion att vi vill tillföra extra medel för just den målgruppen, som har haft det extra tufft under pandemin och kan behöva extra stöd för att komma

tillbaka. Nu har även regeringen aviserat en återstartssatsning med den inriktningen. Vi avvaktar därför med att föreslå skärpningar kring statsbidraget och ser med tillförsikt fram emot de insatser som planeras kommande år.

4 Skapa plats för idrott och rörelse

När Riksidrottsförbundet 2017 undersökte tillgången till idrottshallar i landets kommuner visade det sig att nästan hälften upplevde brist på träningsstider. Problemet fanns i både stora och små kommuner, och många föreningar uppgav att de inte kunde ta emot alla de barn som var intresserade av att idrotta p.g.a. svårigheterna att få tillgång till träningsplats. Detta är mycket olyckligt när vi ser att stillasittandet ökar bland barn. Redan innan pandemin var det endast 44 procent av pojkarna och 22 procent av flickorna som nådde de rekommenderade 60 minuterna rörelse per dag.

För att komma till rätta med den här situationen och få fler att motionera behövs en tydlig plan från kommunen och ett tydligt stöd från nationell nivå. Kommuner har i dagsläget stora investeringsbehov i nya förskolor, skolor och äldreboenden. När verksamheter som är lagstyrda har stora behov är det stor risk att kultur, idrott och fritidslokaler får stå tillbaka.

Vänsterpartiet har i flera år budgeterat för att införa ett statligt miljardstöd för idrottsanläggningar och det ska kunna sökas av såväl kommuner som föreningar. Det är ett ekonomiskt stöd att investera i nybyggnation eller modernisering av en befintlig idrottsanläggning och kravet är att den ska vara till för barns och ungdomars idrottande. Vi vet också att tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning är dålig i många idrottslokaler, och det är en viktig aspekt vid ny- eller ombyggnation.

Men att få fram fler idrottsytor är inte bara en fråga om investeringsmedel utan också en fråga om vad som prioriteras när man gör detaljplaner. I många kommuner som växer har man på de senaste åren förtätat och i byggboomen har gräs- och grusplaner bebyggts. Forskningen visar att närheten till idrottsytor spelar stor roll, särskilt för barns och ungdomars deltagande. Det är viktigt att ha med i beräkningarna när nya bostadsområden planeras.

I dagsläget är det endast ordet motion som står nämnt i plan- och bygglagen (PBL) och det kan leda till att man t.ex. anlägger gång- och cykelbanor men inte en idrottshall, fotbollsplan eller skridskobana. Vänsterpartiet har därför i vår motion Idrottspolitiska frågor (2018/19:384) lagt förslag om att göra ändringar i PBL så att ordet idrott finns med.

I vårt grannland Danmark pågår mycket spännande arbete kring arkitektur, gestaltning och nyskapande mötesplatser. Där har stat och kommuner gått ihop för att kunna skapa framtidens idrottsanläggningar. En fond, Lokale og anlægsfonden (LOA), går in med expertis när föreningar och kommuner vill bygga om gamla idrottsplatser eller bygga nytt och gör sedan utvärderingar för att kunna sprida resultaten i hela landet. De jobbar nära arkitektutbildning och forskningsnära. Från Riksidrottsförbundet (RF) och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) finns intresse för den modellen. Det kan gå decennier mellan gångerna när en kommun bygger en ny idrottsanläggning. Risken är stor att kompetensen saknas och att man kopierar tidigare byggen och inte tar hänsyn till formerna för dagens eller morgondagens idrottande. Vi tror att LOA-fonden kan vara en

förebild och att en nationell aktör kan ge en injektion i den svenska byggprocessen. Det danska LOA stöttar även byggandet av förenings- och kulturlokaler.

För att tillskapa en sådan fond skulle regeringen kunna ta fram det förslag som fanns i utredningen Gestaltad livsmiljö – En ny politik för arkitektur, form och design (SOU 2015:88). Där föreslogs att staten bör utreda möjligheterna att bygga upp en fond i syfte att främja en långsiktig utveckling av en god gestaltad livsmiljö i hela landet. Som förebild lyfte utredningen fram en annan dansk fond, Realdania. Enligt utredningen kan fonden skapas genom att en liten del av vinsten eller omsättningen i vissa statliga verksamheter årligen tillförs fonden för att bygga upp dess kapital. Regeringen valde dock att inte lägga fram något förslag om en fond i sin proposition (prop. 2017/18:110).

Det är dags för regeringen att ta tag i frågan om fler och bättre lokaler för idrottande och föreningsliv och kraftsamla tillsammans med RF och SKR.

Regeringen bör tillsätta en utredning som ser över möjligheterna att skapa en statlig fond i syfte att främja utvecklingen av nya typer av idrottsytor i hela landet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Allas rätt och möjlighet till friluftsliv

Målet för friluftslivspolitikerna är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv; allemansrätten är en grund för detta. Alla människor ska ha möjlighet till naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö.

För att människor ska ha en god tillgång till naturen på ett hållbart sätt behövs planering, skydd och långsiktighet i brukande av natur. Tillgänglighet skapas genom kontinuerlig skötsel och fysisk tillgänglighet. Det kan handla om anlagda leder, vindskydd, parkering, transporter, skyltning m.m. Det behövs också information före, under och efter ett besök och kunskap om natur. 2020 lade Vänsterpartiet förslag om stärkta resurser för att ta hand om naturreservat, naturområden, vandringsleder, motionsspår och de stadsnära skogarna. Vi såg också det ökade behovet av upprustning av toaletter, förbättrad skyltning och andra tillgänglighetsfrågor.

Friluftsliv har stor potential att förbättra folkhälsan. Det är lättillgängligt och kräver inte nödvändigtvis en god ekonomi. I städer är det viktigt att bevara de stadsdelsnära skogarna så att även den som saknar bil kan ta sig ut på ett enkelt sätt. Tyvärr saknas ofta kollektivtrafik till friluftsområden, naturreservat osv. Det är något Vänsterpartiet uppmärksammat i förra årets höstbudget med en riktad satsning för att möjliggöra för ökad kollektivtrafik till naturområden. Ytterligare en viktig pusselbit för att fler ska kunna vistas i naturen är möjligheten till vaccinering mot TBE. Smittan som sprids med fästingar har fått en allt större utbredning och många riskerar att smittas framöver om de inte är vaccinerade. För en hel familj är dock kostnaderna mycket höga och kunskapen om riskerna är fortfarande låg i stora delar av samhället. Vi har därför föreslagit att TBE-vaccin ska subventioneras i hela landet och har i vår höstbudget skjutit till pengar för att detta ska kunna genomföras.

Den senaste utvärderingen visade att två av målen, ”Tillgänglig natur för alla” och ”Skyddade områden som resurs för friluftslivet”, har haft en positiv utveckling sedan de antogs 2012. Det är väldigt viktigt att de två tunga utredningar som gjorts det senaste året, Strandskyddsutredningen och skogsutredningen, inte innebär försämringar för

allmansrätten och därmed för friluftslivet. Vänsterpartiet kommer att bevaka det i kommande propositioner.

Kulturrådskottet genomför en fördjupad uppföljning av arbetet med fyra av målen för friluftslivet, men vi menar att vissa delar redan nu behöver lyftas för att öka möjligheten till ett rikt friluftsliv för fler.

6 Friluftorganisationernas förutsättningar

Vi ser ett behov av att stärka ekonomin för friluftslivets föreningar. De har en viktig roll i att fånga upp det ökade intresset för friluftslivet och är centrala aktörer för att utbilda allmänheten kring allmansrätten och hur man ska bete sig i skog och mark. Det är inte rimligt att man med sina 1,6 miljoner medlemmar bara har 48 miljoner kronor i föreningsbidrag. Många barn och unga som inte hittat sin plats inom idrotten kan trivas bra med ett föreningssammanhang som är mindre prestations- och tävlingsinriktat.

Många av ledarna inom friluftslivets organisationer är äldre och tvingades avstå från att delta i aktiviteter under en lång tid under pandemin. Det visade på en sårbarhet och behov av att fylla på med nya ledare. I den senaste utvärderingen av friluftspolitiken 2019 konstaterade Naturvårdsverket att en ändring i socialavgiftslagen skulle hjälpa friluftslivets föreningar att organisera fler. Det råder i dag oklarhet kring huruvida föreningar anslutna till Svenskt Friluftsliv ska omfattas av det undantag som Riksidrottsförbundet har kring sociala avgifter. Idrottsföreningar kan arvoda sina ledare med upp till ett halvt prisbasbelopp innan man behöver betala sociala avgifter, medan Skatteverket gjort olika bedömningar i olika delar av landet för friluftslivets organisationer.

Föreningar inom friluftslivet bedriver verksamhet som ligger mycket nära det som görs av organisationer anslutna till Riksidrottsförbundet och en del är dubbelanslutna, dvs medlemmar både i Riksidrottsförbundet och i Svenskt Friluftsliv. Överklaganden har gett olika resultat för olika typer av föreningar och den här osäkerheten är olycklig för både myndigheter och föreningar.

En ändring i socialavgiftslagen bör utredas med syftet att jämställa de olika ledaruppgifterna inom föreningslivet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Skolans roll i friluftslivspolitiken

Ett av de tio nationella målen för friluftspolitiken är Ett rikt friluftsliv i skolan. Det är det enda målet som haft en försämrad utveckling.

Friluftslivsdagarna har minskat över tid sedan obligatoriet togs bort ur skollagen på 1990-talet. Den senaste undersökningen från Skolinspektionen (2012) visade att en mycket liten andel av timmarna inom ämnet idrott och hälsa avsattes för friluftslivsaktiviteter och den nya kursplanen innehåller inte längre att eleverna ska lära sig om allmansrätten. Vi anser att det är en olycklig utveckling och att det är en grundläggande kunskap som barn behöver få med sig under sin skoltid. Dagens unga behöver få med sig verktyg för att ta bättre hand om vår planet än vad tidigare generationer gjort.

Kunskap om allmansrätten ska återinföras i skolans styrdokument. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet menar också att Skolverket, som är den myndighet som skulle kunna initiera förslag till förbättringar, fortbildning och förtydligade uppdrag till skolverkssamma, behöver pekas ut som en av de ansvariga myndigheterna för att det nationella målet ska uppnås. I dag är Naturvårdsverket ensam ansvarig myndighet.

Skolverket bör få ett tydligt ansvar för det nationella målet ”Ett rikt friluftsliv i skolan”. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Internmoms mellan föreningar inom samma förbund eller paraply

Ideella föreningar och registrerade trossamfund är undantagna från inkomstbeskattning när näringsverksamheten syftar till att bidra till organisationens allmännyttiga ändamål. Detta för att civilsamhällets insatser ska stödjas och för att inom den ideella verksamheten jobbar tusentals medlemmar gratis för olika former av samhällsnytta. Trots detta har ett problem uppkommit i de organisationer som verkar på olika nivåer och innehåller ett antal olika juridiska personer. Det kan t.ex. handla om organisationer där den nationella organisationen är en juridisk person och de lokala avdelningarna är sina egna juridiska personer. Det är vanligt i större organisationer att man har system för att internt stödja lokala avdelningar, det kan handla om it-support, administrativ hjälp och andra instanser som man av praktiska och ekonomiska skäl väljer att samordna inom organisationerna. Den råder oklarhet kring om de interna köpen av stöd räknas som en del av det allmännyttiga uppdraget. I flera fall har det bedömts som att stödet hade kunnat köpas på marknaden, och för flera stora organisationer blir det därför momsbelagt att tillhandahålla stöd till sina medlemsorganisationer. Detta trots att syftet är att stödja föreningarna med specifika system, utvecklade för den egna verksamheten. Exempelvis idrottsföreningar, studieförbund och Svenska kyrkan har påtalat detta problem för regeringen tidigare utan att få gehör.

Detta har visat sig vara ett stort problem och de organisationer som egentligen är skattebefriade får lägga stora summor på att betala moms för sin internfakturering. Vänsterpartiet menar att detta står i vägen för verksamheten och att bidrag som är menade att stödja organisationernas syften i stället går direkt tillbaka till staten i form av skatt. Det är också en ökad administrativ börda för föreningarna att redovisa detta. Den nuvarande tillämpningen måste ses över och det behöver bli tydligt vad som gäller för föreningarna. Vänsterpartiet vill att frågan ses över.

Regeringen bör få i uppdrag att utreda frågan om internmoms mellan föreningar i samma organisation och åtgärder för att avskaffa densamma. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vasiliki Tsouplaki (V)

Ida Gabrielsson (V)

Maj Karlsson (V)

Momodou Malcolm Jallow (V)

Daniel Riazat (V)

Karin Rågsjö (V)